

Rapportage

Vrijstelling Winterganzen 2015-2019

Periode: 1 november 2016 t/m 28 februari 2017

Stichting Faunabeheereenheid Fryslân
Swichumerdyk 3, 9088 AP Wirdum
info@faunabeheereenheid.frl

Auteur: Peter de Vries
Uitgifte: 8 november 2017

Inhoudsopgave

1	Vrijstelling in relatie tot De Fryske Guozzeoanpak.....	1
2	Schademeldingen en uitgifte machtigingen.....	3
2.1	Schademeldingen	3
2.2	Uitgifte machtigingen.....	4
3	Uitvoering FRS	5
4	Resultaten.....	6
4.1	Bestrijdingsacties.....	6
4.2	Afschot.....	7

1 Vrijstelling in relatie tot De Fryske Guozzeoanpak

Op 24 juni 2015 is door de Provincie Fryslân de Verordening schadebestrijding dieren Fryslân 2015 vastgesteld. Hierin is de (provinciale) vrijstelling geregeld voor het onder voorwaarden toestaan van het doden van brandgans, grauwe gans en kolgans ter voorkoming van belangrijke schade aan landbouwgewassen. De Verordening trad in de plaats van de Verordening schadebestrijding dieren Fryslân 2014 waarvan de vrijstellingsregeling niet volledig voldeed aan de uitvoeringswensen van het Friese ganzenbeleid zoals dat is vastgelegd in De Fryske Guozzeoanpak 2014.

De Fryske Guozzeoanpak bouwt voort op de afspraken die tussen provincies en maatschappelijke belangenorganisaties zijn gemaakt om een verantwoord, en maatschappelijk breed gedragen compromis te vinden tussen enerzijds de internationale verplichting om trekganzen in de winter op te vangen, en anderzijds de wens om vraatschade door ganzen aan (landbouw)gewassen zoveel mogelijk te voorkomen. (Akkoord uitvoering ganzenbeleid tussen IPO/provincies en de Ganzen 7, 6 december 2012).

Nadat op 2 december 2013 was gebleken dat over de uitvoering hiervan geen landelijke overeenstemming kon worden bereikt, is besloten deze per provincie te regelen. Voor de provincie Fryslân betreft dit de Fryske Guozzeoanpak 2014. De kernpunten van De Fryske Guozzeoanpak 2014 betreffen:

- Een sterke reductie van het aantal zomerganzen (standganzen)
- Een vermindering van schade door winterganzen met 5 tot 10% per jaar
- Het instellen van een winterrustperiode
- Het instellen van foerageergebieden

De uitvoering van De Fryske Guozzeoanpak omvat een aantal maatregelen die in beginsel ingaan tegen een aantal verbodsbepalingen van de Flora- en Faunawet en – vanaf 1 januari 2017 – van de Wet natuurbescherming. Voor zover dit maatregelen betreft die van invloed zijn op de stand van zomerganzen (standganzen), is dit geregeld via ontheffingen. Voor zover dit maatregelen zijn die van invloed zijn op de verjaging met ondersteunend afschot en de opvang van winterganzen, is dit geregeld via (provinciale) vrijstelling.

IJKpunten voor de effectiviteit van de vrijstelling zijn:

- Een jaarlijkse afname van de schade aan landbouwgewassen door met name winterganzen van 5-10%
- Een goede uitvoering van de internationale verplichting tot opvang van beschermde winterganzen (i.c. de blijvende aanwezigheid van de goede staat van instandhouding van de betreffende soorten)

Deze rapportage betreft de uitvoering van de maatregelen die in het seizoen 2016-2017 zijn uitgevoerd in het kader van de provinciale vrijstelling. Deze maatregelen zijn gebaseerd op:

- De instelling van foerageergebieden voor de periode van 1 november tot 1 april
- De aanvullende instelling van enkele soortspecifieke foerageergebieden voor de periode van 1 april tot 1 mei of van 1 april tot 1 juni
- De instelling van een winterrustperiode van 1 januari tot 1 maart waarin alleen verjaging met ondersteunend afschot mag plaatsvinden:
 - búiten de foerageergebieden en
 - alléén op percelen met kwetsbare gewassen
- het toestaan van verjaging met ondersteunend afschot van 1 november tot 1 januari:
 - búiten de foerageergebieden

Deze maatregelen zijn gelijk aan die van de voorgaande seizoenen 2014-2015 en 2015-2016, omdat de evaluatie van de Fryske Guozzeoanpak is doorgeschoven naar 2017.

De vrijstelling gold in het seizoen 2016-2017 in de gehele provincie Fryslân.

2 Schademeldingen en uitgifte machtigingen

2.1 Schademeldingen

Schade door ganzen die onder de provinciale vrijstelling vallen, kan niet worden losgekoppeld van schade door andere (ganzen)soorten. Evenzo kunnen maatregelen die in de periode van 1 november tot 1 maart onder het vrijstellingsregiem zijn genomen, effect hebben op het schadeverloop in de periode waarin het ontheffingsregiem van kracht is, en andersom. De effectiviteit van de maatregelen die onder het vrijstellingsregiem vallen, kan daarom slechts worden beoordeeld in samenhang met de maatregelen die onder het ontheffingsregiem vallen en in samenhang met schade door andere soorten die overeenkomstige schade veroorzaken.

Een overzicht van schademeldingen waarbij ganzen betrokken zijn geweest, is weergegeven in tabel 1. Naast meldingen van schade door brandgans, grauwe gans en kolgans betreft dit ook schademeldingen door kleine rietgans, rotgans, taigarietgans, (andere) ganzen onder vrijstelling en smient. De aantallen zijn gebaseerd op de aandelen die de betreffende soorten volgens de melders hadden in de gemelde schade. Van de periode vóór 1 oktober 2013 zijn geen gegevens voorhanden uit FRS.

Tabel 1: Aantal schademeldingen waarbij ganzen als (mede)veroorzakers zijn betrokken

	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	tot
2013-2014				44	76	85	53	116	179	56	11	13	633
2014-2015	18	15	34	32	56	41	48	133	350	103	27	34	890
2015-2016	43	22	19	55	61	35	50	137	387	63	37	23	932
2016-2017	72	27	34	53	79	62	113	267	348	41	53	26	1.176

Tabel 1 laat zien dat de schademeldingen een piek vertoont in de maanden februari en maart met een uitloop in april. Dit is de periode dat de grasgroei weer op gang komt en veel trek ganzen nog niet zijn vertrokken naar de broedgebieden in het hoge noorden.

Tabel 1 geeft slechts de schademeldingen en niet de daadwerkelijke schade. Gegevens over de afwikkeling van de aanvragen voor tegemoetkoming zijn geregistreerd door BIJ12 Faunafonds in Faunafonds 3000. Deze gegevens zijn momenteel niet voor de FBE beschikbaar waardoor ook (nog) geen koppeling gelegd kan worden met maatregelen ter bestrijding van de schade en (nog) geen evaluatie kan plaatsvinden van het gevoerde beleid.

De tabellen 2a t/m 2d geven de aandelen weer van de schade die volgens de melders moet worden toegeschreven aan verschillende (ganzen)soorten. De aandelen over de maanden wisselen in het algemeen sterk van jaar tot jaar. Alleen de schade vanaf juni tot oktober komt duidelijk voor rekening van de grauwe gans.

Tabel 2a: Aandeel brandgans in schademeldingen

	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
2013-2014				14%	13%	10%	18%	28%	29%	29%	13%	8%
2014-2015	1%	10%	15%	23%	18%	21%	16%	26%	25%	33%	26%	6%
2015-2016	7%	3%	4%	13%	17%	21%	31%	31%	28%	31%	11%	9%
2016-2017	5%	7%	8%	23%	18%	29%	28%	31%	29%	39%	14%	10%

Tabel 2b: Aandeel grauwe gans in schademeldingen

	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
2013-2014				29%	30%	36%	32%	24%	26%	34%	73%	87%
2014-2015	96%	84%	76%	27%	31%	33%	28%	29%	27%	25%	56%	89%
2015-2016	89%	92%	82%	40%	34%	46%	23%	30%	27%	34%	78%	86%
2016-2017	90%	92%	57%	36%	37%	18%	28%	30%	30%	35%	65%	88%

Tabel 2c: Aandeel kolgans in schademeldingen

	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
2013-2014				32%	48%	45%	44%	42%	39%	33%	13%	4%
2014-2015	4%	5%	6%	48%	46%	41%	49%	39%	38%	26%	9%	5%
2015-2016	4%	6%	12%	44%	44%	31%	28%	32%	40%	29%	6%	5%
2016-2017	4%	1%	26%	35%	28%	41%	29%	33%	34%	14%	10%	2%

Tabel 2d: Aandeel overige ganzen en smient in schademeldingen

	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
2013-2014				24%	9%	8%	7%	5%	6%	4%	1%	1%
2014-2015	0%	0%	3%	2%	5%	5%	7%	6%	10%	16%	9%	0%
2015-2016	0%	0%	2%	3%	4%	2%	19%	6%	5%	5%	5%	0%
2016-2017	1%	0%	8%	6%	17%	11%	15%	7%	7%	12%	11%	0%

Tabel 3 geeft de verdeling van de schademeldingen aan over de verschillende gewassen. In het seizoen 2016-2017 kwamen deze voor 87% van blijvend grasland, voor 8% van nieuw ingezaaid grasland en voor 4% van granen. Deze aandelen lijken vrij constant te zijn.

Tabel 3: Aandeel schadegebieden in schademeldingen m.b.t. ganzen

	Grasland, blijvend	Grasland, nieuw ingezaaid	Granen en brouwgerst	Overig
2013-2014	87%	8%	3%	1%
2014-2015	85%	10%	4%	1%
2015-2016	91%	7%	3%	1%
2016-2017	87%	8%	4%	1%

2.2 Uitgifte machtigingen

In het seizoen 2016-2017 zijn 1.171 machtigingen uitgegeven voor de provinciale vrijstelling op winter ganzen. Dit betrof 975 machtigingen voor de vrijstelling tot 1 januari 2017, waarmee ook kon worden verjaagd met ondersteunend afschot op blijvend grasland, en 196 machtigingen voor de vrijstelling in de winterrustperiode ná 1 januari 2017. Daarmee kon alleen nog ondersteunend afschot worden gepleegd op percelen met kwetsbaar gewas. Van deze machtigingen waren er 49 al vóór 1 januari aangevraagd en verleend.

Tabel 4 geeft het aantal uitgegeven machtiging voor winter ganzen onder de provinciale vrijstelling. In het seizoen 2013-2014 was de vrijstelling ook in maart nog van kracht. Vanaf het seizoen 2014-2015 is dat niet meer het geval. Het aantal afgegeven machtigingen is vrijwel gelijk aan dat van het voorgaande seizoen 2015-2016.

Tabel 4: Aantal uitgegeven machtigingen vrijstelling winter ganzen

	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	tot
2013-2014				313	666	201	181	85	46				1.492
2014-2015				598	464	170	84	6					1.322
2015-2016				422	603	81	73	4					1.183
2016-2017				403	518	103	139	8					1.171

3 Uitvoering FRS

In het seizoen 2016-2017 zijn, evenals in de beide voorgaande seizoenen, uitsluitend perceelsgebonden machtigingen uitgegeven. De reden hiervan is dat de FBE moet controleren of op percelen met kwetsbaar gewas de vereiste preventieve maatregelen zijn genomen. Hieraan wordt bij een eerste aanvraag niet altijd voldaan om welke reden de aanvraag dan wordt geweigerd. In vrijwel alle gevallen volgt enige tijd later een tweede aanvraag waarbij wel aan de voorwaarden is voldaan en de machtiging alsnog wordt verstrekt.

4 Resultaten

4.1 Bestrijdingsacties

Het aantal acties dat is uitgevoerd ter bestrijding van landbouwschade door ganzen en dat is gemeld op de machtiging voor de vrijstelling, is vermeld in tabel 5. Bejaagd behoeft in dit geval niet altijd te betekenen dat ondersteunend afschot heeft plaatsgevonden op (provinciaal) vrijgestelde ganzen. Het kunnen ook bejagingsacties zijn op andere, niet-beschermd of (landelijk) vrijgestelde soorten of op soorten waarvoor in ander kader een ontheffing van toepassing is. Het melden van dergelijk afschot op de machtiging voor de vrijstelling houdt dan verband met de eventuele aanvraag voor tegemoetkoming van de schade en de plicht om via registratie aantoonbaar te maken dat voldoende inspanning is gepleegd om schade te voorkomen.

Tabel 5: Aantal en aard van acties ter bestrijding van landbouwschade door ganzen

	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017
Elektronische geluidsgolven	0	0	3	0
Flitslampen	30	0	0	0
Flitsmolens	7	23	58	0
Geweer (als akoestisch middel)	1317	694	449	384
Kleppermolentjes	2	0	0	0
Knalapparaat	30	11	7	3
Landbouwvoertuigen	665	247	185	224
Naboetsing roofvogel	1	2	2	0
Schriklint/koord	15	33	4	0
Stokken met linten / vlaggen	64	37	13	17
Vangkooi	3	1	1	0
Verjaging overig	7214	2082	1094	951
Vlaggen	65	25	5	1
Vogelafweerpistool	1042	74	32	62
Vogelverschrikkers	23	12	4	1
Anders	845	1153	497	510
Bejaagd	14.949	5.553	5.871	3.224
Totaal	26.272	9.947	8.225	5.377

Bij vergelijking tussen de opvolgende seizoenen valt het grote verschil op tussen het seizoen 2013-2014 en de latere seizoenen 2014-2015 en 2015-2016. De grote teruggang in het aantal bestrijdingsacties houdt ermee verband dat de periode waarin de vrijstelling van kracht is geweest, veel korter is geworden en het areaal kleiner:

- In 2013-2014 gold de vrijstelling ook nog in oktober en maart (ruim 5.000 bestrijdingsacties)
- en gedurende de maanden januari en februari ook op overjarig grasland (circa 4.000 bestrijdingsacties).

Voor zover dergelijke acties in de latere seizoenen wel hebben plaatsgevonden, was er geen noodzaak deze te registreren omdat er geen consequenties met betrekking tot een eventuele tegemoetkoming in schade aan was verbonden.

Het geringe aantal bejagingsacties in het seizoen 2016-2017 is voor een groot deel veroorzaakt door het verbod, c.q. het dringende advies om geen vogels te verjagen in verband met de vogelgriep in december 2016.

Bejaging – i.c. ondersteunend afschot - is veruit de meest toegepaste methode ter bestrijding van landbouwschade. Andere methoden nemen samen minder dan de helft van het aantal acties voor hun rekening. Een oordeel over de effectiviteit van de verschillende bestrijdingsmethoden is op basis van de gegevens niet te maken. Vermoedelijk worden andere methoden dan bejaging/ondersteunend afschot deels ook toegepast omdat dit wordt geëist voor het verkrijgen van een machtiging voor ondersteunend afschot bij kwetsbare gewassen.

4.2 Afschot

De geschoten aantallen brandganzen, grauwe ganzen en kolganzen zijn vermeld in de tabellen 6a t/m 6c. Het betreft alleen de ganzen die zijn geschoten op basis van perceelsgebonden machtiging voor overwinterende ganzen (provinciale vrijstelling).

Tabel 6a: Afschot brandganzen (alleen op machtigingen voor overwinterende ganzen)

	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	tot
2013-2014					3	0	0	0	0*				3*
2014-2015				2	801	2082	317	327					3529
2015-2016				20	1683	1833	280	158	2	3			3979
2016-2017				2	624	786	462	578					2452

*: In maart 2014 is een éénmalige afschotmelding gedaan van 100 brandganzen die vermoedelijk berust op een verkeerde registratie (waarneming i.p.v. afschot).

Tabel 6b: Afschot grauwe gans (alleen op machtigingen voor overwinterende ganzen)

	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	tot
2013-2014				42	2169	2653	2669	2340	1371	1			11245
2014-2015				3	933	1684	347	475					3442
2015-2016				18	2194	2170	326	421	5	10			5144
2016-2017				6	790	1043	343	465					2647

Tabel 6c: Afschot kolgans (alleen op machtigingen voor overwinterende ganzen)

	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	tot
2013-2014				79	5763	7131	7737	7164	1879				29753
2014-2015				30	2687	5640	908	606					9871
2015-2016				44	6636	6527	714	607	12	11			14551
2016-2017					2043	2818	792	1123					6776

De brandgans werd in het winterseizoen 2013-2014 nog niet bejaagd.

In december 2016 zijn beduidend lagere aantallen ganzen geschoten in verband met de vogelgriep. In totaal betreft dit zo'n 1.000 brandganzen, 1.000 grauwe ganzen en 3.000 kolganzen die daardoor vermoedelijk minder geschoten zijn.

Met de correctie voor het verminderde afschot vanwege de vogelgriep heeft het ganzenbeleid, zoals dat in de laatste drie winterseizoenen 2014-2015, 2015-2016 en 2016-2017 van kracht was, geleid tot een extra afschot van circa 3.500 brandganzen per jaar t.o.v. het voorafgaande seizoen 2013-2014 (en mogelijk daarvoor).

Het instellen van de winterrustperiode in de maanden januari en februari heeft (met de correctie voor de vogelgriepperiode) geleid tot een verminderd afschot van circa 4.000 grauwe ganzen en van circa 13.000 kolganzen per jaar t.o.v. het voorafgaande seizoen 2013-2014 (en mogelijk daarvoor).

Het instellen van een verjaagregiem met ondersteunend afschot in de maanden november en december heeft (met de correctie voor de vogelgriepperiode) geleid tot een verminderd afschot van circa 2.000 grauwe ganzen en van circa 1.500 kolganzen per jaar t.o.v. het voorafgaande seizoen 2013-2014 (en mogelijk daarvoor).

Het effect van het gewijzigde beleid op het afschot in de maanden oktober en maart kan niet uit de tabellen 6a t/m 6c worden afgeleid omdat deze ná het seizoen 2013-2014 als 'overzomerende ganzen' zijn geregistreerd.